

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ҚЫЗДАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЖЕНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
KAZAKH NATIONAL WOMEN'S TEACHER TRAINING UNIVERSITY

ӨНЕР ЖӘНЕ МЕНЕДЖМЕНТ ИНСТИТУТЫ
ИНСТИТУТ ИСКУССТВА И МЕНЕДЖМЕНТА
INSTITUTE OF ART AND MANAGEMENT

**«ҚАЗАҚСТАН: ЖАҒАНДЫҚ ЦИФРЛЫҚ ҮРДІСТЕР ЖӘНЕ
ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕ»**

атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 12 желтоқсан 2020 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

**«КАЗАХСТАН: ГЛОБАЛЬНЫЕ ЦИФРОВЫЕ ПРОЦЕССЫ И
МИРОВОЙ ОПЫТ»**

Алматы, Казахстан, 12 декабря 2020 года

MATERIALS

International Scientific and Practical Conference

**«KAZAKHSTAN: GLOBAL DIGITAL PROCESSES AND
WORLD EXPERIENCE»**

Almaty, Kazakhstan, December 12, 2020

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ҚЫЗДАР ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЖЕНСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
KAZAKH NATIONAL WOMEN'S TEACHER TRAINING UNIVERSITY

ӨНЕР ЖӘНЕ МЕНЕДЖМЕНТ ИНСТИТУТЫ
ИНСТИТУТ ИСКУССТВА И МЕНЕДЖМЕНТА
INSTITUTE OF ART AND MANAGEMENT

**«ҚАЗАҚСТАН: ЖАҒАНДЫҚ ЦИФРЛЫҚ ҮРДІСТЕР ЖӘНЕ
ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕ»**

атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, Қазақстан, 12 желтоқсан 2020 жыл

МАТЕРИАЛЫ

международной научно-практической конференции

**«КАЗАХСТАН: ГЛОБАЛЬНЫЕ ЦИФРОВЫЕ ПРОЦЕССЫ И
МИРОВОЙ ОПЫТ»**

Алматы, Казахстан, 12 декабря 2020 года

MATERIALS

International Scientific and Practical Conference

**«KAZAKHSTAN: GLOBAL DIGITAL PROCESSES AND
WORLD EXPERIENCE»**

Almaty, Kazakhstan, December 12, 2020

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Егоршин А.П. Персоналды басқару негіздері: Оқу құралы / А. П. Егоршин.-3-ші басылымы, 2012
2. Друкер П. "Менеджмент энциклопедиясы" - орыс тіліндегі басылым. "Эксмо баспасы" ЖШС, 2017.
3. Барков С.А. Персоналды басқару. – М.: Заңгер, 2012. - 451 б.

МРНТИ 06..71.71

ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА АДАМ КАПИТАЛЫ САПАСЫН ДАМУДЫҢ АСПЕКТІЛЕРІ

Абралиев О.А.

ал-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.,
abraliyevobek@mail.ru

Андатпа

Мақалада экономиканы тиімді цифрлық трансформациялаудың маңызды факторларының бірі ретінде адам факторының жандануы қарастырылады. Цифрлық трансформация жағдайында адами капиталды тиімді пайдалану және дамыту ерекшеліктері қарастырылады. Адами капиталды мемлекеттік және өңірлік деңгейде дамыту, сондай-ақ кәсіпорындардың адами ресурстарын дамыту бағдарламаларын іске асыру елдің стратегиялық міндетін жаһандық ауқымда шешуге мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: адами капитал, адами ресурстар, персоналды дамыту, цифрлық трансформация, цифрлық құзыреттер, цифрлық технологиялар, цифрлық экономика, жоғары өнімді жұмыс орны.

Аннотация

В статье рассматривается активизация человеческого фактора как одного из важнейших факторов эффективной цифровой трансформации экономики. Рассмотрены особенности эффективного использования и развития человеческого капитала в условиях цифровой трансформации. Развитие человеческого капитала на государственном и региональном уровне, а также реализация программ развития человеческих ресурсов предприятий позволит решить стратегическую задачу страны в глобальном масштабе.

Ключевые слова: человеческий капитал, человеческие ресурсы, развитие персонала, цифровая трансформация, цифровые компетенции, цифровые технологии, цифровая экономика, высокопроизводительное рабочее место.

Annotation

The article considers the activation of the human factor as one of the most important factors for the effective digital transformation of the economy. The features of the effective use and development of human capital in the conditions of digital transformation are considered. The development of human capital at the state and regional level, as well as the implementation of programs for the development of human resources of enterprises, will make it possible to solve the strategic task of the country on a global scale.

Key words: human capital, human resources, staff development, digital transformation, digital competencies, digital technologies, digital economy, high-performance workplace.

Ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев экономикамызды цифландырудың маңызын атап өтті "Цифландыру-бұл сән үрдісіне сүйену емес, ұлттық бәсекеге қабілеттілікке қол жеткізудің негізгі құралы" [1]. Мемлекетіміз ХХІ ғасырдың екінші онжылдығын аяқтау

кезеңін бастап кешіп отырған кезеңде, ұлттық экономика салаларын цифрландыру бағыты үрдісінде адам капиталы сапасын дамыту маңыздылығы айқын. Әлемдік интеграция жағдайында еліміздегі адам ресурстарының білім алуын одан әрі жетілдіріу арқылы нарық бәсекелестігіндегі сұраныс пен ұсыныс талабына жауап беретін мамандарды даярлаудың маңызы зор. Бүгінгі таңда еліміздегі 18,7 млн халықтың 9,2 млн еңбек ресурстары. Адам капиталы көрсеткіші, бұл адамның және тұтастай алғанда қоғамның әртүрлі қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қолданылатын білімі кіреді. Экономика салаларын цифрландыру бағыты жүзеге асырылып жатқан уақытта, жоғары оқу орындарында даярланатын мамандарға талап артып отыр. Адами капитал кең мағынада экономикалық дамудың, қоғам мен отбасының дамуының қарқынды өндірістік факторы болып табылады, оның ішінде еңбек ресурстарының білімді бөлігі, білім, зияткерлік және басқарушылық еңбек құралдары, өмір сүру ортасы және еңбек қызметі, дамудың өнімді факторы ретінде адами капиталдың тиімді және ұтымды жұмыс істеуін қамтамасыз етеді. Бүкіл әлем цифрлық трансформация идеясымен қамтылған. Цифрлық технологиялар елдер экономикасының дамуында маңызды рөлге ие. Мұндай цифрлық технологиялар бірқатар артықшылықтар берді - халыққа және бизнеске мемлекеттік қызметтерге оңайлатылған қол жетімділік, жедел ақпарат алмасу, бизнесті жүргізудің жаңа мүмкіндіктерінің пайда болуы, жаңа цифрлық өнімдер құру және т.б. Әлемдік жетекші сарапшылардың болжамдары бойынша 2020 жылы жаһандық экономиканың 25% цифрлы болады. Қазақстанда бизнес пен қоғамның өзара тиімді әрекеттесуіне мүмкіндік беретін экономиканы цифрландыру технологияларын енгізу барған сайын ауқымды және серпінді үдеріске айналуға. Жүргізілген зерттеулер көрсеткендей, әлемнің 15-тен астам елі ұлттық цифрландыру бағдарламаларын жүзеге асыруда: Дания, Норвегия, Ұлыбритания, Канада, Германия, Сауд Арабиясы, Үндістан, Ресей, Қытай, Оңтүстік Корея, Малайзия, Сингапур, Австралия, Жаңа Зеландия және Қазақстан Республикасы. Ал, Қытай, Сингапур және Оңтүстік Корея ұлттық экономиканы цифрландыру бойынша көшбасшы елдердің бірі болып табылады. Қытайдың интернет плюс бағдарламасы сандық және дәстүрлі салаларды біріктіреді. Сингапур ақылды экономиканы қалыптастырады, Канада Торонтода АКТ хабын жасайды, оны АКТ басқарады. Ал Оңтүстік Корея "Шығармашылық экономика" бағдарламасында адами капиталды дамытуға, кәсіпкерлікті дамытуға және АКТ жетістіктерін таратуға, ал Дания мемлекеттік секторды цифрландыруға баса назар аударады [2]. Қазақстанның үкіметі мен мемлекеттік органдары ұзақ мерзімді экономикалық өсімді анықтауда қоғамды ақпараттандырудың және цифрлық технологияларды дамытудың маңыздылығын түсіне отырып, осы саланы дамытуға мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарының бірі ретінде белсенді қатысады. Елімізде "Ақпараттық Қазақстан-2020" мемлекеттік бағдарламасы Қазақстан экономикасын цифрлық қайта құрудың негізі болды. Бұл ақпараттық қоғамға көшудің дамуына, мемлекеттік басқаруды жетілдіруге, "ашық және мобильді үкімет" институттарын құруға, корпоративтік құрылымдар үшін ғана емес, сонымен қатар ел азаматтары үшін ақпараттық инфрақұрылымның қол жетімділігіне ықпал етті. Мемлекеттік бағдарламаны іске асырудың 3 жылының қорытындылары бойынша ол 40% -ға орындалды. Алайда, ақпараттық технологиялардың жаһандық ауқымдағы қарқынды дамуы өзіндік ережелерді талап етеді және Қазақстан келесі қадамға барады - "Цифрлық Қазақстан" жаңа мемлекеттік бағдарламасын әзірлейді. Жаңа мемлекеттік бағдарламаның басты мақсаты - тұрақты экономикалық өсуге қол жеткізу, экономиканың және ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және халықтың өмір сүру сапасын жақсарту үшін цифрлық экожүйені үдемелі дамыту. Мемлекеттік бағдарламаны іске асыру төрт негізгі бағыт бойынша жүзеге асырылады: цифрлық Жібек жолын іске асыру (сенімді, қол жетімді, жоғары жылдамдықты және қауіпсіз цифрлық инфрақұрылымды дамыту), шығармашылық қоғамды дамыту (цифрлы экономика үшін құзыреттер мен дағдыларды дамыту, халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру), экономика секторларындағы цифрлық қайта құрулар (экономиканың әр түрлі салаларының бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін цифрлық технологияларды кеңінен енгізу), белсенді мемлекетке көшу (электронды, мобильді үкімет

жүйесін жетілдіру, мемлекеттік қызметтер көрсетуді оңтайландыру). Қазақстанда экономиканы цифрландырудың тікелей әсері 2025 жылға қарай 1,7-2,2 трлн теңгені құрайды, жеке инвестициялар есебімен инвестициялардың жалпы көлемінен 2025 жылға қарай инвестициялардың 4,8 - 6,4 есе кірістілігі қамтамасыз етіледі. Цифрландыру барлық салаларға әсер етеді және білім саласын әртараптандыру және ашу, стартап қызметін ынталандыру және "жаңа оқу орындарын" ашу арқылы жалпы Қазақстан экономикасының құрылымын өзгертуге әкеледі. Елімізде 2022 жылға қарай цифрландырудың кәсіпорындардың өндіріс көлемінің өсуіне әсерін жедел жүзеге асыру келесі жетістіктерді білдіреді: еңбек өнімділігі деңгейін әр салада әлемнің ТОП-30 елдерінің деңгейіне көтеру; басым секторларда бәсекеге қабілетті экспорттық өндіріс; ірі компаниялардың капитализациясы түбегейлі жаңа деңгейге көтерілді; жергілікті электрондық коммерция дамыды; көлеңкелі экономиканың үлесін әлемнің ТОП-30 елдерімен салыстыруға болатын деңгейге дейін төмендету. Цифрлық технологияларды кеңінен енгізу дәстүрлі базалық салалардың өнімділіктің өсуін қамтамасыз ету, олардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру, соның ішінде халықаралық нарықта дамытуға серпін береді.

Жүргізілген зерттеулер анықтағандай, елімізде ғылыми-зерттеу жұмыстарын қаржыландыру деңгейі ЖІӨ-нің 0,13%, ал дамыған елдерде ол 2,5%-ға құрап отыр. Бүгінгі кезде, білім мен ғылымға жұмсалатын шығыстардың үлесін жалпы ішкі өнімнің 5% - ына дейін жеткізу көзделген. Қазақстан Республикасында адам ресурстарының даму қарқыны әлемдік көрсеткіштен едәуір артта қалып отыр. Дамуды тежейтін негізгі факторлардың қатарына мыналарды жатқызуға болады: елдің технологиялық саясатын іске асыруда жүйелі тәсілдің болмауы; мемлекеттік қолдау шараларының бытыраңқылығы. Қазіргі уақытта Қазақстанда түрлі мемлекеттік органдар түрлі қолдау "пакетін" ұсынады; өндірістің төмен технологиялық күрделілігі; негізгі құралдардың физикалық тозуының жоғары дәрежесі; венчурлік қаржыландырудың дамымаған нарығы, жеке сектордың шектеулі қаржысы; ғылым мен инновацияларды жүйесіз және жеткіліксіз мемлекеттік қаржыландыру. Мысалы, адам ресурстарын дамытуда Германияның ҒЗТҚЖ – ға шығыстары ЖІӨ – нің 2,9% - ын, Сингапурдың-2,2% - ын, Ресейдің-1,1% - ын құрайды. Қазақстанда шығыстар 2018 жылғы 0,2%-дан 2019 жылы ЖІӨ-нің 0,1% - на дейін төмендеді, себебі: ғылым мен бизнес кооперациясының төмен деңгейі; талап етілмеген отандық технологиялық шешімдер.

Адами капиталды дамыту, өз кезегінде Қазақстан Республикасы білім саласына салынатын инвестицияны ұлғайтуы керек. Бұл салада көптеген мәселелер шешімін таппай отыр. Олардың бірі-ауылдық және қалалық мектептердегі білім сапасының арасындағы айырмашылық. Ауыл мектептерінің түлектері бастапқыда білікті педагогтардың жетіспеушілігінен, мектептердің материалдық-техникалық жабдықталуының төмендігінен тең емес жағдайда қалады. Сондықтан ауыл жастары жоғары оқу орындарына түсу кезінде және оқу кезінде қиындықтарға тап болады. Қазақстан халқының 45 пайызы ауылдық жерлерде тұратынын ескере отырып, ауылдық мектептерде оқыту сапасының төмендігі қазақстандық жастардың жалпы бәсекеге қабілеттілігін айтарлықтай төмендетеді.

Бүгінгі таңда еліміздің экономикасы әлемдік нарық кеңістігімен интеграциялануына байланысты білімді, білікті де бәсекеге қабілетті мамандарға деген сұраныс артуда. Қазақстандық жоғары оқу орындары түлектерінің қабілеттері, білімі мен дағдылары олардың жеке және кәсіби құзыреттіліктеріне қойылатын талаптарға сай болуы керек. Ал білімді де білікті мамандар жаңа инновациялық әдістерді игеріп, әрі қолдана біліп, жаңа идеяларды синтездейді, оларды іс жүзінде инновациялық орта деңгейіне жеткізеді. Бүгінгі білікті мамандарды даярлауға білім мен тәжірибе дағдыларының қажеттілігі ғана емес, сонымен қатар әлемдік даму тенденциясын түсіну өскелең сыртқы ортаны бағдарлай білу және тосын шешімдер қабылдай алу болып табылады. Жоғары оқу орындарында өндіріс пен ғылымды тығыз байланыстыру қажет. Тәжірибені талдау көрсеткендей, экономиканың көптеген салаларында белгілі бір кәсіби дағдылардың, оның ішінде ұжыммен жұмыс істеу дағдылары, бастамашылдық, әкімшілік, сапа менеджменті дағдылары, қарым-қатынас және

тілдік дағдылардың жетіспеушілігі барлығын анықтады. Заманауи оқыту бағдарламаларын жүзеге асыру студенттердің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оның ұйымдастырушылық құрылымындағы жаңалықтарға, білім берудің инновациялық әдістеріне, жаңа білім стратегиясын талап етеді. Қазіргі заманғы жағдайлар білім беру парадигмасын репродуктивті білім берудің өнімді түріне ауыстыруды, білімге тұлғалық-бағдарланған тәсілді енгізу бойынша көптеген жұмыстарды қажет етеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Қасым-Жомарт Тоқаев Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі-Нұр-Сұлтан, 2020 ж. 1 қыркүйек.
2. Бакуменко Л.П., Минина Е.А. Международный индекс цифровой экономики и общества (I-DESI): тенденции развития цифровых технологий// *Статистика и Экономика*. 2020;17(2).

МРНТИ 06.01

АДАМИ КАПИТАЛ – ЖЕТЕКШІ МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ ЭКОНОМИКАНЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖӨНІНДЕГІ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАСТАМАЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Асубай Мадина Смайлқызы

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы қ.

e-mail: assubaymadina@gmail.com

Ғылыми жетекшісі: Бильдебаева А.Б. э.ғ.к., доцент

Андатпа

Бұл мақала жаһандану және цифрландыру үрдістері жағдайында қазіргі заманғы мемлекеттер дамуының өзекті мәселелеріне арналған. Қазіргі жағдайда адами капиталды зерттеу тәсілдері қарастырылып, адами капиталдың кешенді тұжырымдамасы анықталды. Адами капиталды қалыптастыруға және оның одан әрі дамуына әсер ететін факторларды топтастыру ұсынылады. Бұл мақалада Зияткерліктің, цифрландырудың және елдердің экономикалық дамуының тығыз өзара байланысы расталды, сондай-ақ ұлттық деңгейде стратегияларды қалыптастырудың және іске асырудың негізгі құралы, факторы, объектісі және субъектісі ретінде адами капиталдың мультиролы анықталды. Ел деңгейінде дамыған адами капитал кез келген мемлекеттің инновациялық және цифрлық дамуының негізгі құралы болып табылатыны анықталды. Мақала авторлары топтастыру және жалпылау арқылы елдердің негізгі жаһандық рейтингтерін талдады. Олардың негізінде әлемнің жетекші елдері аранжировкаланған, көшбасшылар анықталған. Әлемнің жетекші елдерінде ұлттық стратегияларды қалыптастыру және іске асыру ерекшелігіне талдау жүргізілді. Авторлар стратегиялық факторлар аталған факторлар арасында жетекші роль атқаруы керек екенін атап өтті, үміткер олар ұлттық стратегиялық мақсаттарды бірлесіп, бағалауға және ынтымақтастыққа мүмкіндік береді.

Тірек сөздер: адами капитал, стратегия, цифрлы экономика.

Аннотация

Данная статья посвящена актуальным проблемам развития современных государств в условиях тенденций глобализации и цифровизации. Рассмотрены подходы к изучению человеческого капитала в современных условиях, определено комплексное понятие человеческого капитала. Предложена группировка факторов, влияющих на формирование человеческого капитала и дальнейшее его развитие. В данной статье подтверждена тесная